

Lood Loodest

Tänapäeva hobulausuja

Harjumaa tallide vahet vurab juba mõnda aega väikebuss, millel kirjas „Triin Tohver Hoburavi”. Pealtnäha ei erine see hallikas masin teistest endasugustest, aga tegelikult on tegu Eestis ainulaadse hobumobiiliga. Eritellimusel sisustatud bussist leiab nii apteegi, mobiilse röntgeni kui ka moodsa ultraheliaparaadi. Hoburavi liikumapanevaks jõuks on Triin Tohver, Hannoveris diplomeeritud loomaarst.

KÜLLIKE ZUKKER

Läinud aasta lõpul tunnustati Triinu Hoburavi Harjumaa Aasta Tegija konkursil aasta väikeettevõtte tiitliga. Väike ratasest kliinik on juba paari tegutsemisaastaga võitnud klientide poolehoidu.

Lapsest saati hobustega kokku puutunud Triin sai esimese päris oma hobuse teismelisena ning ratsutas end usinalt Eesti juunioride tippu. Siis tuli õppima minna kõrgkooli ning ratsasport jäi tagaplaanile. Siht – hobused – oli varakult paika pandud, tuli vaid õige kool leida.

Saksamaa üllatas

Vaatamata Tallinna Inglise Kolledžis omandatud väga heale inglise keelele kandideeris Triin hoopis Hannoveri Veterinaaria Kõrgkooli Saksamaal. Kolmanda võõrkeelena õpitud saksa keeles suhtleb Triin nüüd vabalt. Ka suurt hulka meditsiinitermineid oskab ta pigem saksa kui eesti keeles. Õnneks on tal vedanud, huvitava kokkusaadumusega õpib arstiks nüüd ka tema vend, kelle käest saab mõistete kohta nõu küsida.

Saksamaa üllatas esmalt inimeste avatusega. „Leidsin väga ruttu sõbrad, kõik tulid rääkima,” meenutab Triin. Samas on elu suures riigis privaatsem, inimesed tänaval ju üksikuid ei tunne. „Ka teed on seal palju paremad,” muigab Triin väikese vihje meie pisikesete külalastele, mida mööda ta Eestis enamasti kulgeb. Siiani on ratasest abimees küll hästi vastu pidanud.

Tööd kõikjal Eestis

Kui koeraomanik on harjunud oma lemmikuga ise tohtril käima, siis hobustega nii lihtsalt ei lähe. Olgu mure suur või väike, tuleb arstil tavaliselt patsiendi juurde kohale tulla. Triinu Hoburavi klientide hulgas on nii hobiratsutajaid kui ka ratsasportlasi ning mitte ainult Harjumaalt, vajadusel sõidab ta kohale ka Saaremaale või Lõuna-Eestisse. Töö iseloom ei lase

FOTO: AGO RUUS

Hobuste arst ja väikeloomade kiropraktik Triin Tohver teeb oma mobiilses kliinikus hobustega tööd kõikjal Eestis.

tavaliselt pikalt plaane teha, enamasti selguvad visiivid nädala algul.

Patsientidest priid päevad kuluvad paberitööle, loengute ettevalmistusele ja ka Triinu uusimale huvile – väikeloomade kiropraktikale. Nimelt on Triin eelmisest aastast ka loomade diplomeeritud kiropraktik.

Triinu Hoburavi klientide hulgas on nii hobiratsutajaid kui ka ratsasportlasi

Lugemiskoer kaasas

Enamasti ei kulge Triinu visiivid patsientide juurde üksi, tema „abipersonali” hulka kuulub karmhalli kasukaga Foxi, kes teadja sõnul üsna Norra põdrakoera nägu ja tegu. Põdra- ja karujahi asemel käib Foxi aga heameelega kohvikus ning kaks korda kuus Triinuga Tabasalu raamatukogus lastega lugemas. Õieti loevad lapsed Foxile, kes oskab olla tänulik kuulaja.

Kuidas Foxist lugemiskoer sai? „Võtsin Maarja Taliga ühendust ja nõnda see läks,” meenutab Triin. Varjupaigast pärit umbes kolmeaastane Foxi on nüüdseks läbinud ka teraapia-koera eksami. See on ala, millega Triin heameelega rohkemgi tegeleks, kui vaid aega oleks.

Koos perenaisega hiljuti pealinna kolinud Foxi elu üle ei kurda, vilunud kohvikukülastajana ei lase ta end ka südapäevasest saginast häirida ning kuulab kannatlikult ära ka mõne jutukama möödakäija.

Eestis saavad ideed teoks

Vaatamata Saksamaalt saadud suurepärasele praktikale ja pikalt võõrsil olnud ajale Triin tagasi ei ihka, kuigi sealpool on parem palk ja rohkem tööd. Ta toob lihtsa näite, et Saksa kliinikus tuli tal praktiliselt iga nädal mõnel hobusel hammas välja tõmmata, siin on ta seda teinud vaid paaril korral. Siiski ei olnud tal plaanis päriks teise riiki jääda. Eestis on lihtsam oma ideid teostada, usub Triin, elu on kuidagi boheemlaslikum.

„Igaüks saab hakkama, kui vaid end kätte võtab ning kui idee on olemas,” julgustab ta teisi kasvõi projekti kirjutama. Triin tunnistab, et Leader-programmist saadud toetusest

on suur abi olnud.

Võrreldes Saksamaaga on Eestis ka küllalt lihtne endale reklaami teha, kuna kõik teavad kõiki, hea sõna ja soovitusel liiguvad kiiresti. Puuduseks on aga maksujõuliste klientide vähesus. Loomade ravi on kallid, ka ei ole hobuste kindlustus erinevalt Saksamaast meil kuigi levinud. „Ka häid talle võiks meil rohkem olla,” mõtiskleb Triin.

Eelmise aasta metsikule graafikule mõeldes on Triinul õhkõrn lootus, et ehk tuleb uus aasta rahulikum. Kindlasti tahab ta jätkata kiropraktika tutvustamisega ja praktiseerimisega, plaanis on paar seminari, loengud maaülikoolis...

Aga puhkus? „Siis läheksin ära maakoju, oleksin lihtsalt kodus ja loeksin raamatut,” arvab Triin. Tema maakodu, kus elavad ka tema vanemad, asub Kernu vallas. Ja kuigi kodus ootavad teda ka hobused, siis puhkuse ajal ta sadulasse eriti ei kipu.

Seniks aga on Triin jälle teel, küll mõnel hobusel sidet vahetama või liigeseid läbi kompama, vajadusel kätele ultraheli abiks võttes.

Ning kui vaja, siis kirjutab patsiendi ka pikemaks ajaks boksirežiimile, et see ikka võilillede õitsemise ajaks tervena jalul oleks. •

Loovate tegude koht

KADRI TILLEMANN

Loodetuul on taevaluud, arvas vanarahvas. See pidavat taeva pilvedest puhtaks pühkima ja päikese välja tooma. Neile leheveergudele on kirja pandud Lääne-Harjumaa – Keila, Kernu, Nissi, Padise ja Vasalemma valla ning Paldiski linna – tegusate inimeste ja ettevõtete lood.

Lehetegijatena loodame, et sarnaselt värske loodetuulega toob see lugemine veidi päikest teie talvepäevadesse ning lisab äratundmisrõõmu ja tegutsemisindu ka ise selle kauni maanurga arendamises kaasa lüüa.

Ajalehte koondatud lugusid liidab ühte Lääne-Harju Koostöökogu ja selle kaudu jagatavad LEADER-toetused. Me ei koorma lugejaid lõputute numbrivoogudega ega riputa lugudele juurde toetuse suurust kajastavaid „hinnasilte”. Kirjatükkide keskmeks on ideed ja inimesed, et inspireerida nende peakangelasi jätkuvateks jõupingutusteks ja kõiki teisi uuteks ettevõtmisteks, et elu Eestis loodenurgaks edeneks. Sündigu see siis euronahka toel või ilma.

Head lugemist!

“LOOD LOODEST” TOIMETUS

Kristjan Otsmann,
Egle Kaur,
Heiki Hõimoja,
Merle Beljæev,
Kadri Tillemann.
Kujundaja: Märt Lillesiim
Tagasiside ja kontakt:
loodloodest@gmail.com

LEIA MEID FACEBOOKIST

Lääne-Harju Koostöökogu. Ühinedes üritusega Lääne-Harju Kõostöökogu 2014+ strateegia koostamine, saad võimaluse strateegia koostamisega kursis olla ning selle kohta arvamust avaldada

LÄÄNE-HARJU KOOSTÖÖKOGU

Kuhu investeeriksite 50 000 € piirkonna konkurentsivõime tõstmiseks?

INDREK TARAND
EUROPARLAMENDI
SAADIK

Tegelikult ma tahaksin, et selle üle otsustaksid kohaliku kogukonna liikmed, kas siis valitud esindajatele ettepanekuid tehes või neid lihtsalt usaldades. Mina ei ole formaalselt võttes ikka päris [Loode-Eesti] kogukonna liige, lihtsalt sõber või nii...

Ise ma hetkel keskenduksin turvalisuse suurendamisele, elatakse ju hõredalt ja varastel on liiga lihtne tegutseda. Nii et katsuks ehk selle abil korraldada naabrivalve käivitada, aga võimalik, et piisaks ka videovalve paigaldamisest strateegilistesse paikadesse. Eks seda oska spetsialistid lausuda, mis ja kuidas.

Kui keegi lisaks iga aasta valla eelarvesse 50 000 eurot, siis ma usun, et selle eest saaks juba kohaliku konstaablitki lubada.

ERIKA KALJUSAAR
MADISE KÜLASELTSIST

Väärakas kodanik tahab olla informeeritud. Toetust on vaja sõltumatule ajalehele. Padise valla noored mehed võtsid nõuks ja hakkasid 2012. aastal ise välja andma sõltumatut valla ajalehte Padise Teataja. Oleme aastast 2015 ja muutunud ei ole midagi. Vallavalitsusest jääb mulje, et seda lehte pole neile vaja, vallapoolne toetus lehele on vaid 100 eurot kuus.

Aga inimesed vajavad seda lehte: tahame lugeda ka andekast naabrist, mitte ainult lühisõnumeid valla kodulehelt. Ja maainimesed on ikka pooldanud paberlehte.

Noored haritud mehed teevad lehte ikka edasi oma raha eest ja panustades oma isiklikku aega pere kõrvalt. 2015. aastal ilmub leht üle kuu vaid kuus korda aastas. Kas paari aasta pärast paneme lehe üldse kinni? Ajaleht on üks oluline ja ühendav kogukonna suhtlusvahend. 50 000 eurot aitaks meie lehte inimesteni tuua vähemalt lähemad viis aastat.

VAIDO ROMULUS
LHKK JUHATUSE
ESIMEES 2012-2014

Tähtis on arendada kohaliku ettevõtlust, et inimeste tööhõive kodukohas kasvaks. Olen ise ettevõtja ja suhtlen paljude firmadega, kelle jaoks peamine puudus ettevõtluse arendamisel on just kvalifitseeritud tööjõu nappus. Võimaluse investeerida 50 000 eurot seaksin selle olukorraga. Esimese sammuna tuleb õlg alla panna koolidele, kus võiks olla pidev ja jätkusuutlik ettevõtluse koolitus. Samm edasi on juba ettevõtluse enda arendamine. Meie piirkonnas pole ühist avalikku äriideede konkurssi, kus parimad võiks saada auhinnaks starditoetuse ja tuge kogenud mentoritelt. Kui LHKK-l oleks fond, kuhu saaks kaasata ka toetajaid väljaspoolt, saaks ühe väga elujõulise projekti ning uusi töökohti loodaks juurde.

LEADER aitab arendada Eesti loodenurka

Euroopa komisjoni üks edukamaid maaelu arendamiseks mõeldud algatusi LEADER on toonud seitsme aastaga Loode-Eestisse üle kahe miljoni euro. Praegu võtame kokku lõppenud tegevusperioodi 2007–2013 ning seame sihte järgmiseks strateegiaperioodiks, mis kestab 2020. aastani.

KADRI
TILLEMANN

2006 aastal asutasid neli piirkonna omavalitsust – Padise, Nissi, Kernu ja Vasalemma vald – MTÜ Lääne-Harju Koostöökoogu. Kolm aastat hiljem liitus ka Keila vald.

Algusaeg kulub tegevusstrateegia koostamisele. Strateegia on LEADER-tegevusgruppide kõige tähtsam dokument, mille järgi kavandatakse tegevusi ning jagatakse maaelu edendamiseks ette nähtud eurotoetusi. Eriti tähtis on, et strateegia põhimõtetes lepitakse kokku kohaliku avaliku võimu, erasektori ja kodanikuühenduste esindajate tihedas koostöös. Esimene strateegia valmis 2008. aastal ning esimene toetuste taotlemise voor kuulutati välja 2009. aasta alguses.

Meie rahad

Tollest ajast alates on Lääne-Harju Koostöökoogu korraldanud tavaliselt kolm taotlusvoorust aastas. Täna on selja taga 17 vooru, mille raames on sinise kandi ettevõtjad, ühendused ja omavalitsused saanud kohaliku elu edendamiseks algatuste tarbeks raha taotleda. Kokku on toetusteks jagatud umbes 2,2 miljonit eurot – sama suure rahahulga eest võiks tänaste hindade juures osta sada uhiuut keskklassi peareautot.

Kõige usinamad taotlejad on olnud mittetulundusühingud – nemad on saanud kogu toetusrahast veidi üle kolmveerandi, ettevõtjate projektidele on kulunud 15% ning omavalitsustele on läinud ülejäänud 7%.

Omavalitsustest on kõige tragimad taotlejad olnud Kernu vallast – sinna on määratud ligi kolmandik kõigist toetustest (29%), järgnevad Padise projektikirjutajad, kes on saanud rahapostit ligi veerandi (23%). Keila valla taotlejad said raha küsima hakata alates 2011. aastast ning neile on määratud umbes 17% toetusrahast. Nissi ja Vasalemma projektide osaks on jäänud vastavalt 15 ja 7 protsenti

2014. aasta kevadel käisid tegevusgrupi esindajad koos Ida-Harju Koostöökooguga ühisel õppereisil Poolas, Niemodlini piirkonnas. Fotel võtab võõrustava tegevusgrupi, Partnerstwo Borow Niemodlinskichi, esindaja kingitust vastu tegevjuht Annika Jöks.

lõppenud perioodi LEADER-toetustest. Piirkonnaülesteks algatusteks saab toetust taotleda tegevusgrupp ise ning seda on tehtud 6% toetusraha ulatuses.

Meie inimesed

LEADER pole pelgalt eurohunnikud. Kogu seda masinavärki on üles seadnud ja käimas hoidnud hulk inimesi. Tegevusgrupi käivitamiseks võtmeisikutena võib loetleda toonaseid vallavanemaid Enn Karu, Leemet Vaikmaa, Heiki Pajuri ja Mart Metsa. Oluline oli ka tegevmeeskonnaga liitunud Piia Kärssini ja Marje Suharovi panus. Marjest sai organisatsiooni tugisammas ja stabiilsuse tagaja kokku seitsmeks aastaks, mullu otsustas ta Lääne-Harju Koostöökoogu koordinaatoritöölt siirduda uusi väljakutseid otsima.

2009. aasta tõi tolleks ajaks ilusti käima läinud tegevusse uusi tuuli. Uuenenud juhatus valis esimeheks Lilian Saage, kes peatselt võttis pikemale puhkusele siirdunud Piia Kärssini asemel ajutiselt kanda ka tegevjuhi rolli. Liliani juhtimisel edendati jõudsalt kodumaist ja rahvusvahelist

koostööd ja kohaliku koostöövõrgustikku ning Lääne-Harju Koostöökoogu olemasolu teadvustati selle kaudu meil enam kui mujal.

2011. aastal asus tegevjuhina tööle Annika Jöks, kes on selles rollis tänaseni. Juhatuse esimehe teatepulga võttis 2012. aasta suvel Lilian Saage üle Vaido Romulus, arukas ja tasakaalukas juht. Vaido värskendas tegevusgrupi juhtimist ettevõtjale omase ratsionaalse lähenemisviisiga. Täna juhatuses esimees Rafael Milerman valiti tegevusgrupi juhtima mullu suvel ning ühtlasi uuendati ka juhatuses esimehe rolli – nüüd on see senisest kaalukam ning Rafael osaleb aktiivselt Lääne-Harju Koostöökoogu igapäevatoos.

Tulevik toob uue strateegia

Eelmise aasta lõpus kuulutati välja eelmise perioodi euronahade viimane taotlusvoor. See ei tähenda, et kontoriüksused oleks peale seda suletud ja tegevtootajad sundpuhkusele saadetud. Otse vastupidi: käbedalt valmistatakse uueks perioodiks ning koostatakse uut strateegiat. MTÜ üldkoosolek kinnitas selleks puhuks tegevuskava,

LEADER PROGRAMM

• LEADER on on Euroopa Liidu ühenduse algatusprogramm. Programmi eesmärk on edendada kohaliku elu maapiirkonnas läbi kohaliku tasandi koostöö, aidates luua kohalikel partnerlustel põhinevaid maaelu arengustrateegiaid.

• Programmi nimi LEADER tuleneb lühendist, mis tähistab prantsuskeelset lauset "Liaison entre actions de développement de l'économie rurale". Tõlkes tähendab see "Seosed erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel".

Strateegiate koostamiseks ja elluviimiseks moodustatakse partnerlusel põhinevad kohalikud tegevusgrupid (inglise keeles local action group). Partnerlus tähendab lihtsustatult rohkem või vähem formaalset koostööd kohalikul tasandil avaliku, era- ja kolmanda sektori vahel. Eesti tegevusgruppide kohta leiate kodulehelt www.vomentaga.ee

mida peale allkirjutatu viivad ellu tänava aasta alul värvatud strateegiakoordinaatorid Eve Piibelet, Ede Teinbas ja Külli Liebert.

Uus strateegia, mis paneb paika, kuidas eelseisvaks kuueks aastaks ettenähtud umbes 2,6 miljonit eurot meie piirkonnas kasutatakse, peab valmima aprilliks. Eelolevad kuud on strateegianaiskonna jaoks täis tihendat uurimist, küsitlemist, kaasamist ja suhtlemist. Põnevust lisab asjaolu, et meie tegevuspiirkond on laienenud – eelmise aasta lõpul liitus tegevusgrupiga Paldiski linn.

Seega ei tasu piirkonna hakkajatel, ettevõtlikel ja muidu tegusatel inimestel imestada, kui nendeni jõuab mõni arutelukutse, küsitlusvorm või muus vormis ärgitus kaasa lüüa. Küll aga võib aegsasti kalendrisse kirja panna 28. märtsi. Siis toimub seminar, kuhu kõik huvilised saavad tulla strateegiaprojektiga tutvuma ja selle kohta arvamust avaldama. •

Laitse
GRANIITVILLA

SUUR STRATEEGIAFOORUM
28. märtsil algusega kell 11.00 Laitse Graniitvillas

Kõik huvilised on oodatud strateegia koostamises kaasa lööma!

Täpsem info peatselt kodulehel www.vomentaga.ee

Risti kogudus hoolitseb noorte ja vanade eest

Kogudus kui elav ja toimiv organisatsioon saab Leader-programmi toel panustada nii sisulistesse tegevustesse kui ka laiendada oma tegutsemiseks vajalikke ruume, ütleb Risti koguduse õpetaja Annika Laats.

ANDRES
KÄRSSIN

Risti kogudus on olnud viimastel aastatel tubli toetusraha taotleja. Kui palju on praeguseks Leader-projektide tehtud ja milliseid tegevusvaldkondi need katavad?

Alustaks ehk sellest, et kogukondlikku tööd on Risti kogudus teinud juba 700 aastat. Seda tehti enne Lääne-Harju Koostöökogut (LHKK) rahastust ja tehakse ka pärast seda. Tõsi, nõukogude ideoloogia ja korra tulemusel sattusid asjad täbarasse seisu – kannatas nii avaram kogukondlik tegevus kui kinnisvara. Kuid me ei alustanud Leader-projektidega tühjalt kohalt. Vabatahtlikud on tegutsenud pidevalt ja teevad seda ka edaspidi. Usun, et selle tõttu on paljud meie projektid saanud ka LHKK toetuse, sest on nähtud, et tegemist on elava ja toimiva organisatsiooniga.

Praeguseks oleme teinud 24 projekti, mida võib jagada kaheks: esiteks seltsitegevusele suunatud nii-öelda pehmed projektid, mis seotud peamiselt kohaliku laste- ja noortetööga, ning teiseks tegevuskeskkonna paremaks muutmine. Need kaks poolt on kogu aeg paralleelselt jooksnud. Laste- ja noorsootöö sai aina hoogu juurde, ruumi jäi väheks ning eks seal, kus perekond kasvab, peab ka tube juurde ehitama. Tekkis reaalne vajadus ehitada kogudusemaja suuremaks. Nüüd käivad lapsed lisaks regulaarsetele laagritele ja koguduseüritustele seal ka sünnipäevi pidamas ja lihtsalt pärastlõunal aega veetmas.

Meediatarbijale meenuvad esimese hooga Risti kiriku puhul huvilistele avatud torn, ehitustööd kirikus endas, viimase uudisena pingisoojenduskatted. On need õiged tähelepanekud eemalt vaadates?

Leader-toetustega on palju töid ära tehtud. Murranguliseks sammuks koguduse arengus võib lugeda kogudusemaja ümberehitamist, teiste investeringutega on läinud asjad külastajasõbralikumaks. Torni sai ka enne minna, aga see oli raske – puudusid käsipuud ja mõned trepiastmed, tegu oli ekstreemse ettevõtmisega. Pinkideski sai varem istuda, aga need olid otstest mädanenud ja katki. Nüüd on nad korras ja soojad pealegi.

Sellest kõige uuemast, pinkide soojenduskattedest, rääkides: eakad inimesed ütlesid, et mis te muretsete, kirik on elu aeg olnud külm, tuleb lihtsalt õiged riided selga panna. Tänapäeva noor nii ei mõtle, ta tuleb kirikusse sageli autoga. Pole tal vilte jalas ega kasukat seljas. Ta vajab teistsuguseid tingimusi. Tema jaoks on probleem, et talvel on kirikus kraade napilt. Tööpolest – kirikus sai ka varem käia, aga nüüd on seal mõnusam olla.

Kas see ja teised muutused paremus suunas on kuidagi mõõdetavad?

Üsna raske on öelda, kui palju

oleks jõulude ajal kirikus rahvast olnud, kui poleks pingikatteid olnud. Seda on raske mõõta. Oleks tegemist üksikprojektiga, siis saaks ehk otseid arve välja tuua. Kuid praegu käib juba aastaid pidev töö ka väljaspool Leader-projekte. Kõige selle tulemusel on kiriku lävepakk muutunud madalamaks, inimesed julgevad kirikusse tulla, ka noored. See on paljude tegurite koosmõju. See, et kirik oli jõulude ajal rahvast puupüsti täis ning pole

Risti koguduse õpetaja Annika Laats peab oluliseks, et Leader-programmist rahastatud projektid teeniks laiemale kogukonnale huvi ning tegevuste mõju oleks tunda pika aja jooksul.

tühjaks jäänud ka pärast jõule, ei ole nii ainult soojade pinkide tõttu.

Mööta saab seda, et kasvab vabatahtlike hulk ja meie lastetööst välja kasvanud teismelised on nüüd juba ise aktiivsed tegijad. See on jätkusuutlikkus.

Mis laadi üritusi ja tegevust on kogudus lastele ja noortele arvukate projektide tulemusel pakkunud?

Teeme noorte nädalavahetusi ja lastelaagreid nii, et nad saavad seal lisaks elamustele ka korraliku köhutäie. Ka on lastel olnud võimalus mööda Eestimaad ringi käia. Tean, et üks või teine on vahepeal küll nurisenud, et miks viime lapsi Tartusse või kusagil mujale, kui kõrvalkülas on olemas tenniseväljak. Kuid me arvame ikka, et Risti ja Padise lapsi tuleb viia Tartusse, Viimsi sõjamuuseumisse, Kadrioru kunstimuuseumisse ja veel paljudesse huvitavatesse kohtadesse.

Oluline on, et toetuste abil oleme saanud kaasata lapsi ka kehvemal järjel peredest – viia neid nii Eestis toimuvatesse kui ka rahvusvahelistesse laagritesse. Rida lapsi on saanud tänu sellele esimest korda lennukiga sõita.

Üle poole üritustel osalenud lastest on need, kelle pered pole kogudusega seotud. Me ei küsi ukse peal usutunnistust. Need on lihtsalt meie oma külade lapsed. See töö on otseselt seotud kogukonna eluga, laste elu sä-

ravamaks tegemise ja kahtlemata ka maailmapildi avardamisega.

Kas palju projekte tähendab palju raha ja hea elu? Või kuidas sellega ikkagi on?

Mõni ihnsam inimene, kes projektidega ei tegele ja koguduse elusse ei süvene, ütleb, et miks teil veel annetusi juurde vaja. Ise olete sellise hääberberüsti pannud ja nüüd tahate annetusi. Projektide läbiviimine ei tee üht orga-

hastust ja tehakse ka pärast seda. Tõsi, nõukogude ideoloogia ja korra tulemusel sattusid asjad täbarasse seisu – kannatas nii avaram kogukondlik tegevus kui kinnisvara. Kuid me ei alustanud Leader-projektidega tühjalt kohalt. Vabatahtlikud on tegutsenud pidevalt ja teevad seda ka edaspidi. Usun, et selle tõttu on paljud meie projektid saanud ka LHKK toetuse, sest on nähtud, et tegemist on elava ja toimiva organisatsiooniga.

Praeguseks oleme teinud 24 projekti, mida võib jagada kaheks: esiteks seltsitegevusele suunatud nii-öelda pehmed projektid, mis seotud peamiselt kohaliku laste- ja noortetööga, ning teiseks tegevuskeskkonna paremaks muutmine. Need kaks poolt on kogu aeg paralleelselt jooksnud. Laste- ja noorsootöö sai aina hoogu juurde, ruumi jäi väheks ning eks seal, kus perekond kasvab, peab ka tube juurde ehitama. Tekkis reaalne vajadus ehitada kogudusemaja suuremaks. Nüüd käivad lapsed lisaks regulaarsetele laagritele ja koguduseüritustele seal ka sünnipäevi pidamas ja lihtsalt pärastlõunal aega veetmas.

Meediatarbijale meenuvad esimese hooga Risti kiriku puhul huvilistele avatud torn, ehitustööd kirikus endas, viimase uudisena pingisoojenduskatted. On need õiged tähelepanekud eemalt vaadates?

Leader-toetustega on palju töid ära tehtud. Murranguliseks sammuks koguduse arengus võib lugeda kogudusemaja ümberehitamist, teiste investeringutega on läinud asjad külastajasõbralikumaks. Torni sai ka enne minna, aga see oli raske – puudusid käsipuud ja mõned trepiastmed, tegu oli ekstreemse ettevõtmisega. Pinkideski sai varem istuda, aga need olid otstest mädanenud ja katki. Nüüd on nad korras ja soojad pealegi.

Sellest kõige uuemast, pinkide soojenduskattedest, rääkides: eakad inimesed ütlesid, et mis te muretsete, kirik on elu aeg olnud külm, tuleb lihtsalt õiged riided selga panna. Tänapäeva noor nii ei mõtle, ta tuleb kirikusse sageli autoga. Pole tal vilte jalas ega kasukat seljas. Ta vajab teistsuguseid tingimusi. Tema jaoks on probleem, et talvel on kirikus kraade napilt. Tööpolest – kirikus sai ka varem käia, aga nüüd on seal mõnusam olla.

Kas see ja teised muutused paremus suunas on kuidagi mõõdetavad?

Üsna raske on öelda, kui palju oleks jõulude ajal kirikus rahvast olnud, kui poleks pingikatteid olnud. Seda on raske mõõta. Oleks tegemist üksikprojektiga, siis saaks ehk otseid arve välja tuua. Kuid praegu käib juba aastaid pidev töö ka väljaspool Leader-projekte. Kõige selle tulemusel on kiriku lävepakk muutunud madalamaks, inimesed julgevad kirikusse tulla, ka noored. See on paljude tegurite koosmõju. See, et kirik oli jõulude ajal rahvast puupüsti täis ning pole

tühjaks jäänud ka pärast jõule, ei ole nii ainult soojade pinkide tõttu.

Mööta saab seda, et kasvab vabatahtlike hulk ja meie lastetööst välja kasvanud teismelised on nüüd juba ise aktiivsed tegijad. See on jätkusuutlikkus.

Mis laadi üritusi ja tegevust on kogudus lastele ja noortele arvukate projektide tulemusel pakkunud?

Teeme noorte nädalavahetusi ja lastelaagreid nii, et nad saavad seal lisaks elamustele ka korraliku köhutäie. Ka on lastel olnud võimalus mööda Eestimaad ringi käia. Tean, et üks või teine on vahepeal küll nurisenud, et miks viime lapsi Tartusse või kusagil mujale, kui kõrvalkülas on olemas tenniseväljak. Kuid me arvame ikka, et Risti ja Padise lapsi tuleb viia Tartusse, Viimsi sõjamuuseumisse, Kadrioru kunstimuuseumisse ja veel paljudesse huvitavatesse kohtadesse.

Oluline on, et toetuste abil oleme saanud kaasata lapsi ka kehvemal järjel peredest – viia neid nii Eestis toimuvatesse kui ka rahvusvahelistesse laagritesse. Rida lapsi on saanud tänu sellele esimest korda lennukiga sõita.

Üle poole üritustel osalenud lastest on need, kelle pered pole kogudusega seotud. Me ei küsi ukse peal usutunnistust. Need on lihtsalt meie oma külade lapsed. See töö on otseselt seotud kogukonna eluga, laste elu sä-

ravamaks tegemise ja kahtlemata ka maailmapildi avardamisega.

Kas palju projekte tähendab palju raha ja hea elu? Või kuidas sellega ikkagi on?

Mõni ihnsam inimene, kes projektidega ei tegele ja koguduse elusse ei süvene, ütleb, et miks teil veel annetusi juurde vaja. Ise olete sellise hääberberüsti pannud ja nüüd tahate annetusi. Projektide läbiviimine ei tee üht organisatsiooni rikkaks, sest katta on vaja ka omafinantseering. Koguduse puhul tuleb see reeglina annetustest. Lisaks on vaja katta kõik üldkulud, mis välja ei paista: õpetaja palk, bensiin, elekter jne. Seegi saab tulla üksnes annetustest.

Me ei saa sugugi puhkama jääda, laste- ja noortetööd ei tohi katkestada – see pole ühekordne ettevõtmine. Loodame, et saame jätkata kiriku restaureerimist. Us teema, mille suhtes oleme hetkel veidi nõutud, on vana koolimaja, millest lootsime hakata rajama diakooniamaja. Siin sõltub palju Euroopa Liidu sotsiaalsfääri edendamise plaanidest. Nimelt ei haaku kohaliku rahva tahtmine EL-i suundumustega. Kohalikud andsid teada, et hajaasustusega piirkonnas pole päevakeskustel mõtet, vaid vaja oleks sõbralikku hooldekodu. EL-i suund on pigem see, et mitte panna inimesi elama hooldekodudesse, vaid käia neid kodudes vaatamas. Küll tuleb selgus selleski osas, kuigi see võtab ehk kauem aega, kui meile meeldiks ja inimestele vaja oleks. •

Väike Võrumaa Padisel

Kalmer ja Ülle Kuningas loovad juba paarkümmend aastat Padise külje alla Kallaste talu väikest Võrumaa mudelit, mille looduslikel küngastel kasvavad männid, küngaste vahel helgivad järve- ja tiigisilmad ning jõelint.

KRISTJAN
OTSMANN

Kallaste meelitab külastajaid Eestis ainulaadse seiklusraja, loodusliku amfiteatri stiilis kontserdilava ning peatselt ka muuseumiga.

Kalmer Kuningas lubab kolmekordse muuseumimaja ehitusega alustada suvel. Muuseumi kaks ülemist korrust saavad koolimuuseumile, sest Kallaste talus tegutses 1870.–1923. aastal kool, ning loomulikult ka talu-asjadele. Osa ekspositsioonist — hobutööriistad ning suuremad asjad, mida saab katsuda ja proovida — jäävad varjualustesse muuseumihoone naabruses.

Näitamist väärivaid asju on Kalmeril ja Üllel lahoonetäis ning pealegi. Kalmer räägib silmade särades oma teiste vanaaegsete kooliasjade seas olevast tindipottide kollektsioonist, milles üle 200 tindianuma, mitmesajalisest koolitunnistuste kogust, maakaartide kollektsioonist, tohutust vanaaegsete tööriistade hulgast... Tundub, et eksponaatidest puudust ei tule, pigem võib põhjustada raskusi sobivate asjade valimine.

Sellest hoolimata kutsub tulevane muuseumipidaja inimesi üles kogu täiendama: “Kui kellelgi vedeleb midagi vahvat ja pole kahju seda muuseumi jaoks ära anda või müüa või kasvõi hoiule anda, siis võiks teada anda.”

Maja alumisel korrusel hakkab tööle sepikoda, mille sisustus on juba olemas: peremehe kollektsioonis on mitukümmend alasti, nõukaaegne suruõhuhaamer ning mehaaniline jala ja vedruga haamer. “Mõnda seppa oleks vaja,” ütleb Kalmer ja lubab ise samuti sepatöö selgeks õppida. “Tulevikus

saab ehk poisist ka asja,” viitab ta praegu 8aastasele pojale.

Järgmisel aastal valmiva muuseumimaja hinda Kuningas öelda ei tea. “Eks jõudumööda ehitame,” sõnab ta ja lisab, et siiani on kõik ehitustööd Kallaste talus valminud eurotoetusteta. “Ühest küljest meil pole eriti kedagi, kes neid projekte kirjutaks, ja teisest küljest võib vabalt juhtuda, et omafinantseering tuleb praegusest kogumaksumusest suurem,” selgitab ta. Siiani on talu tulnud toime oma jõududega, eurotoetuse puhul tuleb võtta ehitusfirmadelt pakkumised ning see tõstab ehituse maksumust. “Laululava oleks nii läinud kindlasti kallimaks,” leiab ta.

Viburada, disc-golf ja meeskondlikud seiklused

Kallaste talu territooriumile lisandub aina uusi atraktsioone. Üks viimaseid uudiseid on vibu- ja õhupüssirada. “Alternatiiv neile, kes [seiklusrajal] ei roni,” lausub Kuningas. Talus on proovimiseks sportvibud, ammud ja profiide õhupüssid.

“Kui püsse käisime ostmas, siis tegime poes nalja, et ostame siis, kui müüja saab kümne meetri pealt tikule pihta,” meenutab ta. “Müüja lasigi, aga tikk seisis edasi. Läksime lähemalt vaatama — tikk seisab, aga väävlit enam polnud.”

Uuema aja meelelahutusest leiab Kallastelt veel 18 korviga disc-golf'i raja. Disc-golf'i puhul tuleb heita lendavat taldrikut metallkorvi ning sel moel liikuda ühe korvi juurest teise juurde.

“Mulle meeldivad asjad, mis ei nõua ettevalmistusena,” lausub Kuningas. Muidu inimestega suhtlemiseks aega ei jäägi, lisab ta.

Kallaste talu teine tõmbenumber on Kalju lava, mis nime saanud muusiku Kalju Terasmaa järgi.

”

Kallaste pärliks on seiklusrada, millel on muuhulgas võimalus sõita 120 meetrit trossil rullikul rippudes, või siis Tarzani-hüpe, mis algab 12meetrise vabalangemisega ja lõppeb maapinnast kolme meetri kõrgusel pendeldades. “Eks inimesed vahel kiljuvad ka,” sõnab Kuningas.

Seiklusrajal pole oluline mitte niivõrd enda ületamine kui inimkoosluse proovilepanek meeskonnana. Kallaste talu seiklusrada on ainulaadne, sest enamikku ülesandeid pole võimalik

üksi täita — ikka meeskonna toel. Üks inimene kõlgub maa ja taeva vahel ning ülejäänud tiim hoiab julgustusköiti. “Usaldus ja toetus on olulised,” leiab Kuningas.

Seiklusrajal saab tiimiga käia ainult instruktoriga saatel ning selleks tuleb varuda vähemalt kolm tundi. Agaramad on teinud pärast veel teised kolm tundi otsa. Rajal on käinud nii viieaastased oma sünnipäeva pidamas kui ka kepi toel kõndivad pensionärid — jõukohased harjutused enda ja meeskonna proovilepanekuks on leidnud kõik.

Toimekas kultuurisuvi

Kallaste talu teine tõmbenumber on Kalju lava, mis nime saanud muusiku Kalju Terasmaa järgi, kelle suvituskoht jääb talu naabrusesse. Mullu suvel toimus laval üksteist kontserti ja kaks teatrietendust. Külalisi käis kokku ligi 4000. Publikurekordi löid Kõrsikud.

Uue suve plaane veel pole. “Eks peab jälgima seda, mida teised teevad,” ütleb Kuningas. “Pole mõtet pusida,

kui Tallinnas laululaval on asi, mis toob kohale pool Eestit.” Mullu suvel jäi külastajaskond napiks Kukerpillide kontserdil, sest see toimus samal ajal laulupeoga.

Koormav hobi vajab abikäsi

“Asjad on siin rohkem naise ajada,” lausub kinnisvara- ja transpordiettevõtete omanikuna tulu teeniv Kallaste Kuningas Kallaste talu tegemiste kohta. “Suvel läheb natuke raskeks, sest kui on mitu üritust samal ajal, siis ega puhkepäevi ole.”

Praegu on Kallaste talus ametis peamiselt Kalmeri abikaasa Ülle, tütar ning üks palgaline.

Tööjõuga on lood kehvad. “Tahad kasvõi sulast saada, siis valikut väga pole,” tõdeb Kuningas ja meenutab, et mullu talvel oli kolm kuud ehitusmees palgal, kuid pärast kadus too kuskile ära. “Ehitusmeest oleks vaja küll, sest pooleli on palju: kaks hoonet, uus saun, lisaks muuseum ja omale tahaks ka maja püsti panna.”

Laoplatsist mini-Võrumaaks

Kallaste talu ostis Võrumaalt pärit Kuningas 22 aastat tagasi ehitusmaterjali ladustamise platsiks. Tollal käis ta Soomes ehitajana tööl ning sai 8000 Soome marka kuus palka, Kallaste talu hind oli nädala palk ehk 2000 marka. Koht oli nii metsikult võsas, et üle jõe sai mööda risu minna kuiva jalaga. Nüüd on pilt aastaid kestnud tõsise töö tulemusena hoopis teine.

“See on ikka ime, et selle koha leidsin,” lausub ta nüüd, “Võrumaal on vesi, männimets, mäed... Ma olen õelnud kõigile, et võid minna Võrru või Haanjasse, aga nii seal pole, et vesi, männid ja mäed oleks kõik samas kohas olemas. Siin on kõik olemas!” •

Padise käsitööpood pakub kohalikku loomingut

Eelmisel aastal käivitus kauaoodatud koostööprojekt: Padisel avati käsitööpood ja piirkonda tutvustav turismiinfopunkt. Pood oli jaanipäevast augusti lõpuni iga päev avatud Padise vanas karjakastellis umbes 200 m² suurusel pinnal, kus müüdi neljakümne Lääne-Harju piirkonna käsitöölise loomingut.

HEIKI
HÕIMOJA

Tasub kohe rõhutada, et tegemist pole mitte äriprojektiga, vaid meie piirkonda tutvustava ettevõtmisega, mis välise rahalise toeta võib muuta Tallinna vanalinna merevaigupoodide sarnaseks turistilööksuks. Leader-rahaga toel korrastatud endised hobusetallid on heaks keskkonnaks kohaturundusele, kus pakutakse piirkonna käsitöömeistrite toodangut ja antakse reisijale teekonna-soovitusi.

Käsitööpoe projektijuht Heli Nurger jäi esimese tegutsemisuvega rahule. Koostöö käsitöölisega on kenasti käima läinud ning on tekkinud ühine arusaam konjunktuurist. Uutele tarnijatele saab juba eelnevalt sortimendi kohta soovitusi anda. Kindel kaup on kohaliku sümbolika pisimeened, populaarne on ka kallim kvaliteetne ja omanäoline käsitöö. Tuleb ennast külastaja kingadesse mõelda ja ette kujutada, mida sa ise sellisest kohast kaasa ostaksid, ütleb Nurger. Kohalike inimeste loomingut osteti nii mälestuseks kui ka jõulukingiks.

Turismiinfo edastamisel ootab Nurger ettevõtjatelt suuremat aktiivsust. Padisele sattunule pakub huvi kõik Tallinnast Haapsaluni, seega on teretulnud kogu selle piirkonna turismiettevõtjate ja vaatamisväärsuste info. Eelseisva suve suhtes ollakse ootusärev. Jätakuvalt on olemas Padise valla tugi ruumide näol, samuti vahendid sisustuse parendamiseks ja teeviitadeks. Nurger ootab koostööpakkumisi nii Lääne-Harju piirkonna käsitööliselt kui ka turismiettevõtjalt telefonil 5265499 ja meiliaadressil heli.nurger@gmail.com. •

Kutimuti maailm

Endise Laulasmaa mõisa territooriumil tegutseb juba ligi kakskümmend aastat Kutimuti noortelaager. Selle toimeka perenaise Tiiu Mägi energiat jätkub kõikjale: suvel ja talvel noortelaagrid, talvel Teenifest, augustis festival Pärtlipäeva Pärlid.

HEIKI HÕIMOJA

Kutimuti noortelaager pole eriline ainult nime poolest. Igal laagrivahetusel on oma suunitlus: matkamine, fotograafia, jalgpall, näitlemisõpe. Nii saavad kokku ühiste huvidega noored ning koos veedetud aeg on seda meeldejäävam. Et Kutimuti on neist paljudele hinge pugenud, on näha ka laagri personalist – enamik tänastest kasvatajatest on endised Kutimuti laagrilapsed. Ühised huvid, hea seltskond ning Tiiu jäägitu pühendumus on loonud Kutimutist erilise energeetikaga armastatud kokkusaamispaiga. Kutimuti ei ole lihtsalt projektirahadega ülesvutsitud laagrimaja, see on noored, suvi, teater ja Tiiu.

Tiiu süda tuksub teatrile ja teatrilembus kajastub paljudes tema ettevõtmistes. Tiiu korraldatav noorte teatrihuviliste kesktalvine kokkusaamine Teenifest on toimunud juba 13 korda ning pälvib alati osalejatelt ülivõrdes kiituse. Täna on rahvusvahelise mõõtmega festivali õpitoad ja trupptide ülesastumised on kasvava teatripölvkonna jaoks hinnaline kogemus.

Suvelõpufestival Pärtlipäeva Pärlid on ödus kammerlik teatri- ja muusika-

Kutimuti perenaine Tiiu Mägi.

sündmus. Eelmise laagrisuve ja Pärtlipäeva Pärlite vaieldamatuks tipphekteks kujunes etendus "Reliikvia" ja traditsiooniline öölaulmine Laulasmaa rannas. Sume augustiöö oli täis kuumi tundeid, sooje sõnu ja pisaraid.

Näitleja ning muusikalise etenduse "Reliikvia" lavastaja Inga Lunge arvates on Tiiu just see inimene, keda võiks ja peaks teistele eeskujuks tooma. "Ta

on tohutu töövõimega. Eriti tore on see, et ta on oma positiivse energia suunanud töösse noortega," lausub ta. Praeguses maailmas, kus kõigil on kiire ja paljud ei leia sedagi aega, milal enda laste tegemistest huvi tunda, jätkub Tiiul jõudu ja jaksu kuulata ja märgata väga suurt hulka noori ja nendega tegeleda. Lastele on väga vaja, et neid märgataks ja tunnustataks ning seda Tiiu oskab, leiab Lunge, võrreldes Tiiut löviemaga, kes on enda hooleks võtnud aukartust äratava hulga noori, pakkudes neile mitte ainult pelgalt koosolemise kohta, vaid ka heal tasemel huviharidust. "Emad ja isad, kelle lapsed on tee leidnud Tiiu Mägi juurde, võivad kindlasti oma laste üle uhkust tunda," tõdeb Lunge.

Arendav intellektuaalne meelelahutus on nii suviste laagrivahetuste kui ka talvelaagri osa. See rõõmustab mitmeid lapsevanemaid, kes moodustavad samuti osa Kutimuti kogukonnast. Meeli Laidvee ütleb, et on oma poja ja tütre usaldanud Tiiu kätte. "Aitäh Tiiule ja tema tiimile, et annate kõigile uue võimaluse ja leiute kõigis üles suhruki!", räägib ta.

Võib üsna kindel olla, et esitades ettejuhtuvale särasilmsele noorele teatrihuvilisele kontrollküsimuse "Kutimuti?", saate kuulda Tiiu kohta veel soojemaid sõnu. •

Põhjamaine muusikaelamus Nissis

Orkester Nissi Trollid ja Harju Noorte Puhkpilliorkester puhusid Riisipere rahva südamed ja meeled soojaks.

KADRI TILLEMANN

Riisipere soojalt oranžikirju koolimaja ümbrus oli tol jaanuarikuisel pühapäeval paksu lumevaiba alla matunud. Ilmataat oleks justkui teadnud, et kontserdi teema on läbivalt põhjamaine ning õueolustiku selle järgi sättinud. Siiski polnud see koolimaja jaoks päris tavaline pühapäev – nädalavahetus oli möödunud suure pillimängu tähe all, sest just siin pidas Harju Noorte Puhkpilliorkester oma harjutuslaagrit ning sellele taheti Nissi Trollidega koos korraldatud ühiskontserdiga väärikas punkt panna.

Kui lähemalt ja kaugemalt tulnud külalised, laagrikorraldajad ning enemisjärge ootavad pillipiigid ja -poisid olid oma istekohad sisse võtnud, keriti lavakardin eest ning Nissi Trollid panid sooja tervitusaplausi saatel pillid hüüdma. Alustuseks kõlas meie lauluisa Gustav Ernesaksa imekaunis viis, kuhu kavalasti trollide kodumaa maastikumotiiv sisse põimitud – „Laev tõstis purjed üles öises fjordis“.

Trollid vallutasid lava ja publiku veel viieks looks, särtsakas üleastumine ei piirdunud ainult pillipaladega – vahvate võõrakeelsete lauludega hurmasid publikut sarmikad solistid Joanna Joa ja Sander Roosimägi. Sanderi ja Nissi Trollide asutaja, vanameister Tõnu Sal-Salleri laval jämmimine ei jäänud kuidagi Eestimaal laineid löövatele Vallatutele Vestidele alla, oli nii vallatust kui ka vesti. Viimane on trollide lavavormi lahutamatu osa juba 10 aastat.

Pärast etteastet loovutasid trollid viisakate võõrustajatena lava külalistele ning andsid pillijärje üle päris pisikestele muusikutele. Sirtyllak-Oluvere juhatusel kandsid Harju Noorte Puhkpilliorkestri ettevalmistusrühma lapsed tubliult ette neli äsjalõppenud laagris hoolikalt selgeks õpitud pala. Nüüd said kuulajad kaasa teha muusikalise rännaku Norramaaale, sest ette kanti Edvard Greigi „Hommikumeeleolu“.

Laste etteaste järel täitus lava Harju

Noorte Puhkpilliorkestri põhikoosseisuga ning nende seas võis ära tunda ka Nissi Trollide liikmeid. Dirigentide Harry Illaku ja Olev Roosa juhtimisel kanti ette vaheldusrikas ja nauditav kava. Taas ilmetas meisterlikku pillimängu Lauri Metuse vahva vokaalne number, kus ta Ivo Linna poolt kuulsa esitatud „Julge Laulu“ saatel sangarlikult mikrofonijuhet taltsutas.

Pärast Tõnu Sal-Salleri poolt dirigeeritud rütmikat lõpulugu „On Broadway“ hakkas pea poolteist tundi kestnud kontsert lõppema. Lõpetuseks tänas Harju orkestri direktri Kristiina Liivik kõiki kontserdi ja laagri õnnestumisse panustanud asjaosalisi. Kõige marulisema aplausi toob

Kõige marulisema aplausi toob publik kuuldavale, kui auga väljateenitud kommikarp antakse Mari-Liis Simovartile.

publik kuuldavale, kui auga väljateenitud kommikarp antakse Mari-Liis Simovartile. Trollide igapäevaelu näib olevat tema heatahtlikust energilisest toimetamisest läbipõimunud – teda jagub nii Leader- projekte kirjutama, laagriliste eest hoolitsemata, flügelhorn käevangus kontserdikülalisi tervitama ja lavale musitseerima.

Kui kontsert lõpeb, on õhtupimedus Riisiperes juba maad võtnud ning kontserdilised jalutavad parkla poole. Samuti sinnapoole suundudes kuulen nelja küpses eas koduteelise jutukatkeid tahtmatult pealt – tunnustavalt tõdetakse, et näe, parkla kohe päris autosid täis. Lisaks kõneldakse Saaremaa kolinud kohalikust pastorist, Lehetu-Turba teel kinni jäänud lume-sahast ja Mari-Liisist, kelle pilt olla kunagi Tähekeses ilmunud. •

Kulna selts arendab uusasumit

Keilast Haapsalu poole sõitjad on kindlasti märganud vasakut kätt teed ridamajade kompleksi ning aegade jooksul toimunud arengut.

HEIKI HÕIMOJA

Astaid tühjalt seisnud bokssidesse on kolinud elanikud, maltsa kasvanud mullavallid asendunud korraliku haljastusega, samuti on rajatud valgustusega kergliiklustee. Tegelikuses on Tammermaa elurajoon oluliselt suurem kui ridamajad, nende taga asub kaunis eramurajoon, milles elab kokku ligi 300 inimest. Siin tegutseb Kulna külaselts – tõeline uusasumi-selts, kus elanikud ei leppinud arendaja tegematajätmistega ning otsisid ise võimalusi oma elukeskkonna parandamiseks.

Elanikud löid mittetulundusühingu ning alustasid rahataotlustega. Nüüdseks on erinevate toetusrahade eest heakorrastatud elurajoon, rajatud on bussipeatuse varjualune, paigaldatud istepingid.

Selts on omamoodi vedur ja surve-

rupp. Juhatuses esimehe Silver Teesalu sõnul oli väga meeldiv üllatus, kui eelmise aasta „Teeme Ära“ talgupäeval tuli välja oodatust mitu korda rohkem inimesi ning heakorrad said tehtud planeeritud kaks korda kiiremini. Inimesed kohtuvad ka väiksemateks töödeks: niidetakse muru, trimmerdatakse võsa, puhastatakse kraave, peetakse vastlapäevi ja põletatakse jõulukuuski.

Tänu ühistööle suhtlevad elanikud omavahel aktiivsemalt, nii on lihtsam plaane pidada ja see parandab ka elukeskkonda üldisemalt.

Selts on tõhus külaelanike esindusorgan. Erinevate trassirajajatega on saavutatud külaelanikke paremini arvestavaid kokkuleppeid. Ka kergliiklustee rajamisel oli oluline osa seltsi surve. •

Prii töö tasu on kodukoha areng

Küllap on nii mõnigi üle aastate Laulasmaale sattunu imestanud siin toimunud arengu üle: endisel tühermaal on spordi- ja mänguväljakud, suurkauplus, söögikoht. Oma osa on selles etendanud üks tubli kodanikeühendus, MTÜ Laulasmaa Spordiklubi.

EGLE KAUR

Laulasmaa Spordiklubi on toimeka ja arvuka, 150inimeselise liikmeskonnaga leidlik mittetulundusühing, mille tulihingeline löögirühm on pannud nii otseses kui ka kaudes mõttes kogukonna end liigutama. Vilgas kogukondlik tegevus on omakorda julgustanud erasektorit arendama kohalikke teenuseid ning toonud kaasa isemoodi pahupidi kaasamistava – vabauhendus on koostöösse tirinud omavalitsuse.

Liikumine sai alguse 2009. aasta suvel, kui kohalik spordientusiast Mati Kaljumets nakatas väikese seltskonna tenniseepisikuga. Laulaspaa Spa mändide all praguneval asfaldiplatsil pusiti mängida seni, kuni plats ja tenniseklubi formaat jäid vajadustele ja soovidele jalgu ning laieneti suuremate sihtidega Laulasmaa Spordiklubiks.

Petlik klantspilt

Nimeka suvitusasula ajalugu, maanteele kätte paistev säravvalge uus koolimaja ning laialt tuntud Laulasmaa Spa on loonud kuvandi Laulasmaast kui ihaldatavast marja-

maast. Tegelikult on piirkond tagasihoidlikumal järjel kui välja paistab ning tiheasustusalale kohane. Vajakajäämisi on mitmes valdkonnas rohkem kui sooviks.

Samuti on asula suurem kui registriandmed näitavad. Laulasmaal on ligi tuhatkond elanikku, koos lähiküladega on rahvast paari tuhande ringis. Hulk asukaid elab siin sissekirjutuseta ning suvitajad mitmekordistavad elanikkonna kevadest sügiseni. Kohalike teenuste nõudlus on olnud tublisti suurem kui pakumine. Ühistranspordiuhendus Keila kui lähima suurema keskusega on

kasinavõitu. Laulasmaa Spordiklubi on võtnud oma südameasjaks arendada kodukohas vaba aja sisustamise võimalusi.

Rohkem kui spordiklubi

2012. aasta talvel esitati Leader-vooru taotlus avaliku mitmetarbelise spordiväljaku ehitamiseks. Eitav vastus oli valus, kuid süstis hoopis trotsi vajalik spordirajatis kodukülla iga hinna eest saada. Klubirahvast iseloomustabki, et nad ei jää padjale nutma, vaid otsivad lahendusi. Appi tulid kohalikud ettevõtjad, kes veel samal kevadel rajasid

oma kinnistule kaks täismõõtmetes pallimänguplatsi ning inventarihoone.

Laulasmaa Spordiklubi käsutusse antud väljakud on kokkuleppel omavalitsusega avalikus kasutuses. Argipäeva hommikupoolikutei hõivavad platsi kooliõpilased kehalise kasvatuse tundideks, muul ajal saab sportida külarahvas.

Vahel jääb kompleks juba ka kitsaks. Suvisel ajal on tennisetreeningud nii populaarsed, et korvpallihuvilised ei pääsegi löögile.

Klubi otsib pidevalt võimalusi oma tegevusi laiendada: püstitati las-

te mängu- ja ronimisatraksioonid (Leader), soetati väljarentimiseks lohesurfi- ja lumelauavarustus (Leader), korraldatakse treeninguid, orienteerumis-, male- ja kabevõistlusi ning üritusi pisemale perele. Talivarustusest saab laenutada hokikeppe ning uiske. Kevadel on plaan paigaldada välilauatennise laud (Leader). Klubi värskeim saavutus on Lohusalu poolsaare ranniku- ja metsamaastikku tutvustav 7kilomeetrine tähistatud matkarada.

Suurima haardega ettevõtmine on Laulasmaa suvelaht, mis tänava juulis toimub juba neljandat korda. Aasta aastalt on sündmus kasvanud: kauplajaid siit ja sealt üle Eesti oli mullu juba kakssada ning külastajaid ligi kolm tuhat. Rahvarohkus on pannud laada eestvedajad pead murdma, kuidas sündmust edaspidi üldse ära mahutada. Ka suvelaada traditsioonil on aidanud jalad alla saada Leader-programm.

Õnnestunud algatused sütitavad tihtipeale uusi. Nii on spordiväljakute ümber hoo sisse saanud mitu muudki arendust ning külast on kujunemas piirkonna tõmbekeskus. Suurvõit peale uute teenuste on kahtlemata just kohaliku algatusvõime ja ettevõtlikkuse areng. •

Rummu karjäär meelitab sukeldujaid

Pildikesed helesinisega veega Rummu järvest tõid südasuvisele Keila–Haapsalu maanteele tavatult suured rahvahulgad ja tihedalt autosid täis pikitud teeperved. Vanade vanglahoonete ja okastraadiga üle tõmmatud kivimüüride tagant leitud järv osutus tõeliseks suveparadiisiks.

KÜLLIKE ZUKKER

Kuna Harjumaa seda osa ei ole järvesilmadega liigselt õnnistatud, on Rummu karjäärjärvest saanud tõmbekeskus nii kohalikele kui ka kaugemalt tulijatele. Kohalikud suutsid järve olemasolu üsna pikalt saladuses hoida, sest maanteed mööda kulgedes ei paista veekogu küngaste tagant kuidagi kätte. Privaatsed suplused on nüüdseks aga möödanik, sest rahvast käib ja tuleb aina juurde.

Võib vist öelda, et tee laiemale tuntusele sai alguse sukeldujatest, kes ühel hetkel selle Eesti mõistes harukordselt läbipaistva veega järve enda jaoks avastasid. Sukeldutakse nii vee kui ka jää alla. Suuresti just sukeldumisele on keskendunud ka mittetulundusühing Rummu Karjäär, mis on tegutsenud juba 2009. aastast.

Ühingu eestvedaja Marko Kaldre kinnitab, et tegelikult hakkaski paik populaarsust koguma eelmisel aastal paljuski tänu internetis levinud fotodele ja videoklippidele.

„Huvitav oli, et suur osa eestlastest ei olnud paiga olemasolust enne teadlikud,“ ütleb Kaldre. Tema hinnangul on sellisel kuulsusepuhangul nii positiivseid kui negatiivseid külgi. Ta usub, et Rummu järvel on puhkekohana suur potentsiaal ning on tore, et inimesed seda vaikselt avastama hakkavad. Samas ei olnud koht sedavõrd äkiliseks rahvahulgaks valmis, tekkisid probleemid parkimise ja prüügiga.

Tulevikule mõeldes peab Kaldre vajalikuks luua nii järveäärseid puhkekohti kui ka korraliku ligipääsutee. MTÜ-l on plaanis jätkata sukeldumismisvõimaluste arendamisega ning järve ja selle ümbruse heaolu puudutavate tegevustega. „Organiseerime koolitusi, teeme proovisukeldumisi,“ räägib Kaldre. Võimalik on kasutada veealust giidi, kes aitab orienteeruda veepinnast allapoole jäävas maailmas. Pakutakse ka veepealset sukeldujate transporti erinevatesse sukeldumiskohtadesse. Plaanis on kaardistada kogu järv.

Paika külastatakse igal aastaajal. Sukeldujaid meelitab kohale järve kristalliselge vesi, sügavus ja mitme-

kesine järvepõhi, mille sarnast mujal eriti ei kohta. Järves asub omamoodi veealune muuseum, mis pakub sukeldujatele võimsaid elamusi. Veekogu

Paika külastatakse igal aastaajal.

põhjas on hooned, mis kuulusid varasemalt vanglale ja olid osa kaevanduse territooriumist. Veealuse maailma autopargis näeb erinevaid masinaid ja kaevandamiseks kasutatud seadmeid. Omamoodi vaatamisväärsuseks on vee all püstloodis langevad kaljuseinad.

Juba praegu on karjäärjärve hakanud tuntust koguma ka välismaiste sukeldujate, eriti soomlaste ja lätlaste seas. „Usume, et paika liigselt reklaamida ei ole vaja, kuna info levib suust suhu,“ arvab Kaldre.

Järvele on tee leidnud ka kalamehed. Kaldre ütleb küll, et kalade arvukus on pigem tagasihoidlik ja püüdma minnes ei ole suur saak kindlustatud. Samas kalamehi ikka käib ja oskajamad saavad kala kätte ka. Liikidest leidub järves haugi, linaskit, särge ja ahvenat.

MTÜ Rummu Karjäär tegemistega on kursis ka kohalik omavalitsus, kes tervitab ettevõtlikke inimesi igati. „Valla käest nad toetust ei ole küsimas käinud, nad saavad ise päris hästi hakkama,“ teab Vasalemma vallavanem Mart Mets. Küll aga on ühing oma tegevusele tuge saanud Leader-programmist.

Loodetavasti seisavad Rummu järve piirkonnal ees veelgi huvitavamad ajad ning mitte ainult vees, vaid ka kuival maal. Nii omavalitsus kui ka MTÜ esindaja Kaldre on kuulnud Riigimetsa Majandamise Keskuse plaanist rajada koostöös Alar Sikuga Eestisse üks järjekordne matkarada, mis kulgeks osaliselt ka Rummu järve lähedalt, suundudes edasi Nõvale. Nii oleks matkalistel võimalus end kuumal suvepäeval ka järves jahutada. •

Suusasõprade maiuspala ääremaal

Nissi valla servas Nurme külas, otsaga Raplamaal on metsa sees peidus mõnus maiuspala suusasõbrale, Alema suusarada.

Alema terviserajal saab valida kahe tähistatud suusatiiru vahel. Valgustatud on 1,5-km ring.

EGLE KAUR

1990. aastate algupool. el oma pere tarbeks rajatud Alema suusarada on tänaseks arendatud populaarseks terviserajaks, mida kasutavad nii lähikonna tervisesportlased kui ka uudistajad kaugematest kantidest. Ümberkaudsed koolid kasutavad suusarada aktiivselt suusatundideks, talispordipäevadeks ning muudeks õueüritusteks.

Suusaraja on oma hoole alla võtnud tulbli kohalik mees Tanel Ehrpais, kelle isa paarikümne aasta eest rajaga algust tegi. Nagu ikka käib kõik päristöö kõrvalt ning suusalume maha sadades on Taneli telefon rajainfo nõudlejate kõnedest punane. Oma perega, MTÜ-ga Orhivar ning külakogukonnaga vähehaaval toimetades on rajatud kolmekilomeetrine mitme tõusuga osaliselt valgustatud suusarada, mis sobib oma profiililt ka nõudlikumale tervisesportlasele.

Praegune rada kulgeb täies ulatuses metsas, mis tähendab, et isegi nutusema talveilmaga saab seal tihti peale sõita ning kevadelgi saab pikalt talverõõme nautida. Suvel sõidetakse

rajal rattaga ning tehakse tervisejooksu ja -kõndi.

Vabatahtlik ühistöö

Kogu ettevõtmine on puhtalt vabatahtlik ning püsib Taneli sõnul eelkõige tänu sellele, et külas on palju noori peresid, kelle jaoks on loomulik, et oma kodukandi heaks tuleb ise tegutseda. Nii käivadki kõik raja- ja raietööd ning võistluste korraldamine paljude abiliste ühistööna. See on ka rohi vahel harva heategevusest tekkiva tühimuse raviks. Ka projekti jätkusuutlikkus seisab tugevatel jalgadel – nii nagu võttis Tanel oma isalt kunagi rajateo üle, löövad nüüd

“

Suusaraja on oma hoole alla võtnud tulbli kohalik mees Tanel Ehrpais, kelle isa paarikümne aasta eest rajaga algust tegi.

omakorda töödes kaasa Taneli enda lapsed.

Suuremate arenduste katteks on MTÜ kirjutanud mitu rahataotlust, millest kõigiga on läinud õnneks: 2005. aastal sai rada valgustuse (EAS ning Nissi, Kernu ja Märjamaa vallavalitsus), 2010.-2011. aastal osteti raja- ja hooldustehnikat ning parandati rajaprofiili (Leader). Ka niiõelda otseste püsikuludega (kütus, elektrienergia, auhinnad jms) saab hakkama, kuna need pole ülearu suured ning väikestviisi toetab kohalik omavalitsus. Töötasu keegi ei oota ning võistlusi läbi viies tuleb appi kohalikke elanikke ja ettevõtjaid.

Rajavalgustus ootab uuendamist

Uute rahalaevade tulekul on peamine lootus saada toetust rajavalgustuse uuendamiseks, et asendada õhukaablid maakaablitega. Kasutajatel on aga ootus pikemale rajale. Kui ühendus Riisiperes asuvate Nissi tiikidega (mille kordategemist mülkast puhkealaks vedas samuti Tanel oma MTÜ-ga) saab lõpule viidud, tekib piirkonnas vägagi arvestatav vaba aja rajatis.

Ehrpais kavatses ka rada pikendada, et tekiks Alema rada Riisiperes alevikuga ühendav kümnekilomeetrine suusa- ja matkarada. •

Liikumisrada kavandatakse ka Laulasmaale

LEADER-rahaga toel käivad ettevalmistustööd 1,7 kilomeetri pikkuse liikumisraja loomiseks Laulasmaale. Rada on kavandatud Laulasmaa maastikukaitseala Lahepere osatükile, mis asub kohe Laulasmaa SPA kõrval (Kloogaranna suunas).

Kuna tegemist on looduskait-

sealaga, siis koostati 2013. aastal esmalt kaitsekorralduskavaga kooskõlas olev puhkemajanduslik eelprojekt - selle raames pandi paika liikumisradade ja muude puhkerajatiste asukohad selliselt, et see ei ohustaks kaitseala loodusväärtusi ega oleks vastuolus ranna ja kalda kaitse nõuetega. Eelmise aasta lõpus sai Lää-

ne-Harju Koostöökogult positiivse rahastusotsuse Keila valla taotlus, mille alusel soovatakse projekteerida nii liikumisrada ise, selle valgustus ning kaitsealale ettenähtud muud puhkerajatiste - infotahvlid, tualetid ja piknikukohad. Projekteerimistööd peaksid valmis olema märtsi lõpuks. •

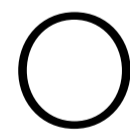

Kaljo Põldaru

Spordipisik Kernu vallast

Kernu vald on teada-tuntud oma spordilembuse poolest. Pea kõik valla elanikud on osalenud vähemalt kord või paar mõnel Kaljo Põldaru poolt korraldatud võistlustel.

MERLE BELJÄEV

Igu need siis küladevahelised talimängud, Terasmehe ja Terasnaise võistlussari, küladevaheline mälumäng, lauamängude mitmevõistlused või mõni muu spordivõistlus.. Kaljo on olnud alates 1993. aastast Kernu valla sporditegevuse aktiivne eestvedaja. Küladevahelistest talimängudest võtab osa keskmiselt 350 inimest ja võisteldakse üheteistkümnel erineval alal. Tänu LEADER-toetustele on saadud traditsioone jätkata ja latti alla laskma ei pea.

Kaljo on põhirõhu pannud lauatenise juhendamisele. Ta on kaasanud aastaid treeningutele Kernu valla ja Haiba Lastekodu lapsi, kes võtavad osa Laste Lauatenise GP-sarjast, mis kestab augustist maini.

Lastele suunatud spordivõistlusi toimub veel: mõni aasta tagasi sai tänu LEADER-toetusele ellu kutsutud Lääne-Harju koolidevahelised kergejõustikuvõistlused. Neist on osa võtnud kõik Lääne-Harju piirkonna koolid. Loodame, et traditsioon jääb kestma

ning lastes jätkub treeningu- ja võistlustahet.

LEADER-staadion

Suurem osa Kernu staadioni rahastusest on tulnud LEADER-projektidega. Sedasi on saadud Kernu staadionile olmehoone, staadionimaja. Staadionit ümbritseb võrkaed ja jooksurada katab tartaan. Jalgpalliväljaku murukate leiab tunnustust ka nõudlikumate jalgpallurite hulgas. Staadionil on oma suurkaev ja kastmissüsteemid. Jalgpalli saab mängida hiliste õhtutundideni, sest staadion on hästi valgustatud. Ka haljastuse jaoks on saadud abi LEADER-programmist.

Kuna Kernu staadion on Lääne-Harjumaal ainuke täismõodus staadion, siis on hea korraldada ka vabariiklikke võistlusi. Staadioni jalgpallimuru on spetsialistid hinnanud vabariigis 12. koha vääriliseks. Staadioni omapära ja trump on kindlasti asukoht looduses keset männimetsa värsket õhku ja pidevat linnulaulu. Eesmärk on viia staadioni tingimused tasemeni, kus on võimalik korraldada kergejõustikus ja jalgpallis ka rahvusvahelisi võistlusi. •

Arvo Pärdi Keskus on lähiaastate suurimate kultuuri-investeeringute seas

Laulasmaale rajatav rahvusvaheline Arvo Pärdi Keskus on üks objektidest, kuhu riik eelseisvatel aastatel olulisel määral kultuuriinvesteeringuid suunab. Praeguste plaanide kohaselt on keskuse rajamiseks 2015. aasta eelarves ette nähtud 3,5 miljonit eurot ning järgnevatel aastatel veel ligi 3 miljonit eurot. Keskuse uue hoone valmine on kavandatud 2018. aastaks ning selle keskseks osaks saab olama helilooja arhiiv. Samas võimaldab uus hoone oluliselt keskuse tegevust laiendada – teha koostööd muusika-uurijatega, viia läbi haridusprogramme ja korraldada üritusi.

Vasalemmas avati kauaoodatud spordi- ja õppehoone

Vasalemma valla traditsiooniline vana-aastaga hüvastijättmise pidu peeti seekord vastvalminud uusehitises, kus lisaks spordihoonele asuvad klassiruumid algklassidele, töötajate klassid, õpetajate tuba, riietusruumid ning avar klaasiteinud fuajee. Südamlikule avamisüritusele oli kogunenud üle 150 külalise – peeti kõnesid, imetleti kohalike judokate oskusi ning kuulati Kiili vanamuusikaansambli.

Allikas: Vasalemma valla infoleht

Lääne-Harju valla ühinemiskõnelused on hoo sisse saanud

Eelmisel kevadel alguse saanud ühinemiskõnelustel osalevad LHKK piirkonnast Nissi ja Kernu vallad, lisaks on läbirääkimiste osapoolteks Saue vald ja linn. Täna on jõudsalt tööle hakanud nii juhtivkomisjon kui ka valdkondlikud komisjonid, kes arutavad süvenenult hariduse, - kultuuri, - sotsiaali-, majanduse- ja kodanikuühiskonna valdkondlike küsimusi. Korraldatud on ühinemisteemalisi kohtumisi valdades kohapeal ning avaldatud asjakohased kirjutisi kohalikes lehtedes. Läbirääkimiste käiku kajastab koduleht www.laaneharjuvald.ee

Rahvaarv Lääne-Harju omavalitsustes on valdavalt vähenemas

Enamikes Lääne-Harju Koostöökogu liikmesomavalitsustes näitab rahvaarv 2015. aasta alguse seisuga väikest langustrendi. Kõige suurem vähenemine on osaks saanud Paldiski linnale, seal on võrreldes eemise aastaga 113 elaniku vähem, kokku 3954. Nissi valla rahvastik on kahanenud 50 inimese võrra, seal elab 2015. aasta 1. jaanuari seisuga 2899 elanikku. Kernu elanikkond on kahanenud 26 ja Padise oma 20 elaniku võrra, neis valdades on nüüd vastavalt 1996 ja 1729 elanikku. Vasalemma rahvaarv on 2586 ning see on 14 võrra väiksem kui mullu. Ainsana näitab väikest kasvutrendi Keila valla rahvastik, kus aasta alguses oli 4740 inimest ehk kahe võrra rohkem kui aasta tagasi.

Paldiski – ühtaegu maa ja linn

Lääne-Harju Koostöökogu uusim liige on Paldiski linn. Seniste klassikaliste maaomavalitsuste seas on nüüd paljurahvuseline sadamalinn.

HEIKI
HÖIMOJA

Väikelinn on omapärane: siin elab sajal ruutkilomeetrit 4000 elanikku, tegutseb kaks sadamat ning tuule- ja tehnoпарк; peale kolme tuntud jaeketi kaupluse on hulk väiksemaid poode. Vaatamisväärsustest on tuntumad pankrannik, tuletorn, Pakri saared, Amanus Adamsoni ateljeemuuseum. Siin on küllaga huvipakkuvat nii äri- mehele, töötajale kui turistile.

Ettevõtlus

Toimekad äri- mehed asutasid 2010. aastal Paldiski Ettevõtjate Liidu, kus on tänaseks 21 liiget. Liit ühendab väga erinevaid ettevõtteid, eesmärgiks on kogu piirkonna tutvustamine nii kodu- kui välismaal. Liidu juht Sven Ratasseppe oli lahkelt nõus organisatsiooni tegemisi tutvustama. Paldiski raudtee ja jäävabad sadamad moodustavad unikaalse koosluse ning annavad vihi siin asuvate ettevõtete profiilist – transport, logistika, tootmine, sealhulgas kalatööstus, tsinkimistehas, suurte metallkonstruktsioonide tootmine, kütuseterminalid. Sveni sõnul on oluline luua nii liidusisene võrgustik kui ka pakkuda seda sünergiat võimalikele välisinvestoritele.

Eelmisel aastal käidi piirkonda tutvustamas Pariisi transpordimeesil, sel aastal minnakse samalaadsele üritusele Münchenis. Aktiivne suhtlus käib ka riigisisestel erinevate rahastuste leidmiseks, kindlasti annab teatava arengutõuke ka Lääne-Harju Koostöökoguga liitumine.

Arenguvõimalusi ja kasutamata potentsiaali on tohutult. Nii näiteks saab veel palju teha Paldiski tööhõive parendamiseks: vähendada pendelrännat ja realiseerida töökohapõhise õppe võimalused. “Pigem tuleb puudu vabadest elamispindadest kui töökätest,” on mees Paldiski tuleviku suhtes optimistlik.

“Eesti peab leidma oma Nokia” kõlasid kord Lennart Meri sõnad. Selles vaimus tegutseb ka Pakri Teadus- ja Tööstusparki juht Enn Laansoo juunior. Nutikatele keskkonnasõbralikele lahendustele keskendunud teadusparki märksõnadeks on roheenergia, energiatõhusad hooned, võrgustik. Teadusparki arendatakse koostöös sihtasutusega Tallinna Teaduspark Tehnopol. Praegu on kontori- pinda 14 000 m², mis ühendatakse peagi oma roheenergia-võrku: veel käesoleval aastal loodetakse püsti manna Eestis ja arvatavasti kogu maailmas ainulaadne Goliath Cappella 3,3 MW tuulik. Koos päikesepaneelide, biojaama ja energiatõhusate hoonetega moodustab see targa energiavõrgu, kus pakutakse madala hinnaga taastuvenergiat ning ollakse samal ajal kasutatava tehnoloogia kompetentsikeskus. Pakri oma Silicon Valley?

FOTOD: MARTIN RAHKEMA

Linnavalitsus ja vabakond

Paldiskis kohtasin veel ühe mehega, kelle otsesed tööülesanded on laias laastus võrreldavad Sveni omadega. Paldiski Linnavalitsuse arendusnõunikuna 2013. a tööle asunud Vassili Golikov on töötanud Brüsselis, Jõhvis ja Londonis, valdab mitmeid keeli, on energiline ja tegus noor mees, kes vaatab samuti Paldiski tuleviku optimistlikult.

Peale linnale omase ettevõtluse toimib ka aktiivne kodanikkond. Vassili kiitis eraldi MTÜd Abivajaja, mis tegeleb linna supiköögiga. Lisaks on hulgaliselt pensionäride ühendusi, aga ka noori koondavaid spordiklube. Heategevusfond Uus Laine sai Harjumaa Aasta Toetaja 2014 teise auhinna. Vassili julgustab üle saama eelrvamustest ja tema poole pöörduma ka uusi tegijaid. “Oleme omavalitsusena aastatega oluliselt avatumaks

Arenguvõimalusi ja kasutamata potentsiaali on tohutult. Vähendada tuleks pendelrännat ja realiseerida töökohapõhise õppe võimalused. “Pigem tuleb puudu vabadest elamispindadest kui töökätest.”

”

ja läbipaistvamaks muutunud ning muutume veel,” kinnitab ta. Vassili on ka ise kirjutanud mitmeid kergliikluste rahataotluse projekte, mille tulemuslikkus selgub lähiajal.

Vassili räägib uhkusega muusikakoolis toimuvatest tasuta kontsertidest, mis toimuvad regulaarselt

ning mille elanikkond on väga soojalt vastu võtnud. Paldiskis on aktiivsed tegijad, toimiv ettevõtluskeskond ja ilus loodus.

Loodus soosib turismi

Paldiskisse mahub nii tööstus kui loodus – poolsaare tipus on kümnekonnal ruutkilomeetrit tiheasustusega linn, tuulepark ja tööstusala. Enamikul omavalitsuse territooriumist on aga naabervaldadega sarnane hajaasustus, kus tegeletakse turismi, põllumajanduse, kinnisvaraarendusega.

Kõigi eelduste kohaselt saab lisaks Pakri saartele ja jaanalinnufarmile tuleva suve turismihitiks avatav Pakri tuletorn. MTÜ Paldiski360 juht Andrus Kuiva lubab tuletorni avada hiljemalt juulikuuks, seni tuleb veel teha hädapäraseid korras- tustõid ning hankida eri ametkondadelt kooskõlastusi. Nagu teisedki Paldiski arendajad on ka tuletorni peremehed avatud ja koostöö- altid: koos muude turismi- ettevõtjatega planeeritakse vahetada vastastikku teenuseid- kliente ning välja ehitada matkaradu.

Tere tulemast Lääne-Harju Koostöökokku ja loodame tekkivast koostööst suurt tulu piirkonna arengule! •